

HÖGSKOLAN
DALARNA

UPPSATS

Antidopingkunskap

En granskning av Sveriges Riksidrottsgymnasier i skid- och snowboardgrenarna.

Olof Buchar

Pedagogik med idrottsinriktning III PE1036
Idrottstränarprogrammet

Högskolan Dalarna
Uppsats, xx hp
xxnivå x
Nr 200x:xx

HÖGSKOLAN
DALARNA

Högskolan Dalarna

791 88 Falun

Tel 023-77 80 00

Rapport 200x:nr

ISBN

ISSN

Förord

Utöver att jag i dagsläget arbetar som antidopingkoordinator på Svenska Skidförbundet är även mitt intresse för antidopingreglementet och antidopingarbetet inom idrotten i Sverige stort. Så när det nu blev dags för denna första uppsatsskrivning på Idrottstränarprogrammet i Högskolan Dalarna var valet av undersökningsområde därför relativt enkelt. Dock hade denna studie inte varit genomförbar inom denna tidsram, utan hjälp ifrån ett antal personer som bidragit med stöd och hjälp under undersökningens gång. Så innan du som läsare får ta del av uppsatsen skulle jag vilja inleda med att uppmärksamma ett antal personer som möjliggjort att jag kunnat genomföra denna undersökning.

Ett stort tack till...

Jenny Isberg och min handledare Niclas Ericsson.

Svenska Skidförbundet och Bengt Nilsson Administrativ chef på Svenska Skidförbundet
Riksidrottsförbundet för hjälpen med enkäten

Rektorer och ansvariga tränare vid Riksidrottsgymnasierna (RIG) i skid- och
snowboardgrenarna för hjälpen och engagemanget med utdelningen och insamlandet av
enkäterna.

Högskolan Dalarna i Falun den 24 maj 2010

Olof Buchar

Sammanfattning

Syftet med studien var att undersöka om kunskapen, inom de områden om antidoping som RF belyser i sitt utbildningsmaterial, fanns hos eleverna på Sveriges RIG i skid- och snowboardgrenarna.

1. Vilken upplevd kunskap finns inom de delar om ämnet antidoping som RF belyser i sitt utbildningsmaterial, hos eleverna på Sveriges RIG i skid- och snowboardgrenarna?
2. Upplever eleverna att information och utbildningsinsatser om antidoping görs på Sveriges RIG i skid- och snowboardgrenar?
3. Upplever eleverna att de får tillräckligt stöd ifrån tränare och lärare på Sveriges RIG i skid- och snowboardgrenarna i frågor som rör området antidoping?

Studien genomfördes med hjälp av enkätundersökning som datainsamlingsmetod. Samtliga elever vid RIG i skid- och snowboardgrenarna inkluderades som undersökningsgrupp. Av totalt 261st elever återkom 214st besvarade enkäter varav 203st enkäter användes vid framställningen av resultatet.

Resultatet ifrån undersökningen tyder på bristande kunskaper hos respondenterna framförallt inom områdena rättigheter och skyldigheter vid dopingkontroll och dispensföreskrifter och dispensansökan. Vidare syns även tendenser på begränsningar i utbildningsinsatser i antidoping på skolorna och detta framförallt i tre av de sex undersökta skolområdena. Slutligen anser jag att det därför kan finnas ett behov av att se över de rutiner som finns på skolorna och i specialidrottsförbund för att säkerställa att kunskapsläget förbättras i framtiden.

Nyckelord: antidoping, doping in sports, prevention, education,

Innehållsförteckning

1. Introduktion	6
2. Syfte	7
2.1 Frågeställningar	7
3. Bakgrund	7
3.1 Definitioner	7
3.2 Vikten av informations och utbildningsinsatser	7
3.3 Dopnings- och antidopingutbildning i skolan	8
3.4 Dopnings och antidopingutbildning i ämnet Specialidrott	9
3.5 Utbildningsmaterial i antidoping	10
3.5.1 Antidopingsnack	10
3.5.2 Dopingkontroll – Dina rättigheter och skyldigheter	12
4. Metod	12
4.1 Val av metod	12
4.2 Urval – undersökningsdeltagare	13
4.3 Genomförande	13
4.4 Validitet och reliabilitet	14
4.5 Etniska överväganden	15
4.5.1 Informationskravet	15
4.5.2 Samtyckeskravet	15
4.5.3 Konfidentialitetskravet	15
4.5.4 Nyttjandekravet	15
5 Resultat	16
5.1 Kunskap om antidoping	16
5.1.1 Antidopingorganisationer	16
5.1.2 Dopingkontroll	17
5.1.3 Dispensföreskrifter och dispensansökan	18
5.1.4 Kosttillskott	20
5.2 Utbildningsinsatser	21
5.3 Upplevt stöd ifrån lärare och tränare	23

6. Diskussion	24
6.1 Metoddiskussion.....	24
6.2 Kunskap om antidoping.....	25
6.2.1 Antidopingorganisationer.....	25
6.2.2 Dopingkontroll.....	25
6.2.3 Dispensföreskrifter och dispensansökan.....	26
6.2.4 Kosttillskott.....	26
6.3 Utbildningsinsatser.....	27
6.4 Upplevt stöd ifrån lärare och tränare.....	28
6.5 Sammanfattning.....	29
6.6 Slutsatser.....	29
6.6 Framtida forskning.....	29
Referenser	31
Publicerade källor.....	31
Elektroniska källor.....	31
Bilaga 1	33

1. Introduktion

Antidopingorganisationernas arbete med doping är idag något som vuxit sig stort inom idrotten. Antalet utförda dopingtester bara i Sverige varje år uppgår numera i tusentals och allteftersom den medicinska utvecklingen går framåt har det tillkommit nya regler och effektivare metoder att hålla idrotten fri ifrån doping (Riksidrottsförbundet 2010).

Definitionen av vad som är doping inom idrotten är numera en flera sidor lång text med straffbara förseelser i World Anti Doping Code (WADC) (World Anti-Doping Agency 2007). I takt med att antidopingreglerna stramas åt och samtidigt blir allt mer omfattande ställs också större ansvar på idrottarna att inneha kunskap om dessa antidopingregler. För som aktiv är det alltid du som är ytterst ansvarig för vad du stoppar i dig eller gör med din kropp enligt dopingreglementet. Det finns ingen annan att skylla om du som aktiv åker fast för doping för användande av ett preparat eller en metod som enligt WADC är dopingklassad (World Anti-Doping Agency 2008). Under kap 1, stycke 2.1.1 i WADC står följande:

It is each Athlete's personal duty to ensure that no Prohibited Substance enters his or her body. Athletes are responsible for any Prohibited Substance or its Metabolites or Markers found to be present in their Samples. Accordingly, it is not necessary that intent, fault, negligence or knowing Use on the Athlete's part be demonstrated in order to establish an anti-doping violation under Article 2.1.
(WADA 2007)

Att inneha kunskap om antidopingreglerna, och alltså veta vad som är tillåtet eller inte enligt reglementet, bör därför ligga i varje enskild idrottares intresse.

Enligt Idrottens dopingreglemente (Riksidrottsförbundet 2008), ansvarar Svenska Skidförbundet (SSF), som specialidrottsförbund (SF), bland annat för att aktivt arbeta för en dopingfri verksamhet och bedriva utbildning i antidoping inom de idrotter som tillhör SSF (Riksidrottsförbundet 2009). Och ett av dessa områden är på Sveriges Riksidrotts gymnasier (RIG) i skid- och snowboardgrenarna. Under sin utbildningstid tar många aktiva ett kliv upp till elitnivå i sin tävlingskarriär och omfattas då samtidigt av mer omfattande krav och regler enligt antidopingreglementet (World Anti-Doping Code 2008). Kunskapen om antidoping hos eleverna på Sveriges RIG i skid- och snowboardgrenarna är dock oklara i dagsläget och det finns inga tidigare studier gjorda som riktar sig emot denna målgrupp i någon idrott i Sverige. Denna studie syftar därför till att kartlägga kunskapsläget hos eleverna och därigenom ge en bild i hur SSF i framtiden skall rikta sina utbildningsinsatser gentemot skidgymnasierna.

2. Syfte

Syftet med studien är att undersöka om kunskapen, inom de områden om antidoping som RF belyser i sitt utbildningsmaterial, finns hos eleverna på Sveriges RIG i skid- och snowboardgrenarna.

2.1 Frågeställningar

Utifrån syftet har jag valt att utgå ifrån följande frågeställningar:

1. Vilken upplevd kunskap finns inom de delar om ämnet antidoping som RF belyser i sitt utbildningsmaterial, hos eleverna på Sveriges RIG i skid- och snowboardgrenarna?
2. Upplever eleverna att information och utbildningsinsatser om antidoping görs på Sveriges RIG i skid- och snowboardgrenar?
3. Upplever eleverna att de får tillräckligt stöd ifrån tränare och lärare på Sveriges RIG i skid- och snowboardgrenarna i frågor som rör området antidoping?

3. Bakgrund

3.1 Definitioner

I studien används ett antal ord där betydelsen av dessa skiljer åt sig beroende på i vilket sammanhang (ex. studie, artikel, text) de används i. I denna studie har jag valt använda mig av följande definitioner för orden doping, dopning, kosttillskott och elit:

Dopning, doping, otillåten användning av substanser och metoder i prestationshöjande syfte inom idrotten.”

(Nationalencyklopedin 2010)

Kosttillskott, konsumentprodukt som ger användaren ett tillskott (utöver kostens innehåll) av ett eller flera näringsämnen...”

(Nationalencyklopedin 2010)

Elit, tävlande i individuell gren internationellt eller i landslag och spelare inom lagsports högsta serier och landslag.”

(Riksidrottsförbundet 2010)

3.2 Vikten av information och utbildningsinsatser

I en studie av Laure & Lecerf (1999) undersöktes vilken påverkan utbildning och informering om hälsoaspekter vid användande av droger och dopingpreparat hade gentemot tonåringars inställning till droger och doping. I studien medverkade 476st idrottande

tonåringar på hög nivå vilka indelades i två grupper, och där den ena gruppen verkade som undersökningsgrupp och den andra som kontrollgrupp (Laure & Lecerf 1999). Båda grupperna fick sedan både före, direkt efter och tre månader efter studiens avslutande besvara ett frågeformulär med frågor som syftade till att klarlägga individernas uppfattning av och inställning gentemot doping och droger (Laure & Lecerf 1999). Efter att båda grupperna besvarat det första frågeformuläret fick undersökningsgruppen genomgå utbildning i det undersökta området medan kontrollgruppen endast inväntade att besvara det andra frågeformuläret. Efter att det tredje och sista frågeformuläret besvarats jämfördes sedan resultatet mellan de båda grupperna.

Resultatet ifrån studien visade en signifikant skillnad i undersökningsgruppens inställning till droger och dopingpreparat vid det tredje frågeformuläret kontra kontrollgruppen och forskarna drog därför slutsatsen att utbildning och informering om hälsoaspekter vid användande av droger och dopingpreparat är gynnsamt för att förändra uppfattning och inställning om doping och droger för idrottande tonåringar (Laure & Lecerf 1999).

RF:s (2008) FoU rapport – Doping och antidopingforskning är en sammanställning av internationell och nordisk doping- och antidopingforskning emellan åren 2004-2007. I rapporten nämner RF (2008) att den nationella antidopingorganisationen i Tyskland, under de senaste åren satsat på projektet ”High Five” vilket innebär informationsspridning om doping- och antidoping på internet för ungdomar. De bakomliggande faktorerna för beslutet togs enligt RF (2008) efter att en studie visat att internet är ett område där ungdomar ofta sökte information. Vidare beskriver RF (2008) en studie ifrån Polen där man undersökt omfattning av Anabola Androgena Steroider (AAS) bland ungdomar och kunnat påvisa sambandet emellan användandet av AAS och utbildningsgrad hos individen. Ett högre antal undersökningsdeltagare som medgav ett användande av AAS var lågutbildade än högutbildade (RF 2008)

3.3 Doping- och antidopingutbildning i skolan

I Näringsdepartementets (2002) publikation Handlingsplan mot doping inom idrotten, under kapitlet ”Förebyggande åtgärder”, beskrivs informering som en av de centrala åtgärderna för att förhindra missbruket av doping. Dessutom belyses vikten av att särskilda insatser riktas emot ungdomar och att skolan spelar en viktig roll i detta arbete (Näringsdepartementet 2002). Man nämner därför också att skolverket ytterligare bör sträva till att i framtiden utöka utbildningsomfattningen om dopingmedel i skolan samt att området skall behandlas på samma sätt som alkohol, tobak och narkotika (Näringsdepartementet 2002).

I regeringens (2009) åtgärdsprogram ”Fri ifrån missbruk” benämns också skolan som en av de viktigare arenorna i förebyggande insatser för sunda levnadsvanor. Man nämner läroplanernas betoning på rektorns ansvar att se till att eleverna på skolan får utbildning i riskerna med bl.a. dopningspreparat (Regeringen 2009).

Skolverket fick i samband med regeringens (2009) åtgärdsprogram ”Fri från missbruk” uppdraget att lämna lägesrapport i avseende alkohol-, narkotika-, tobaks- (ANT) och dopningsområden inom skolan. Resultatet av utredningen utmynnade i publikationen Skolverkets lägesrapport om alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdena (Skolverket 2009). I lägesrapporten, under kapitel 4. Förslag till inriktningar och prioriteringar 2010 och stycke 4.1 Skolors egna insatser, står följande att utläsa:

Skolverket ser också behovet av att skolor utvecklar sitt kvalitetsarbete inom ANT- undervisningen i linje med slutsatserna i kvalitetsgranskningen 1999. Framför allt behövs en tydligare styrning över hur tobak, alkohol, narkotika och dopning integreras i olika ämnen.

(Skolverket 2009)

Att ANT- och dopningsutbildning bör utgöra en del i skolans undervisning är alltså något som slagits fast av både skolverket och på regeringsnivå.

3.4 Dopnings- och antidopingutbildning i ämnet Specialidrott

Enligt Riksidrottsförbundet (RF) (2007) är det grundläggande syftet med Sveriges RIG att underlätta kombinationen emellan studier och elitidrottande i en god idrottsmiljö, för aktiva som tävlar på elitnivå. Eleverna som studerar på ett RIG skall med andra ord erbjudas en möjlighet att bedriva träning och tävling på skoltid inom sin idrott. Detta möjliggörs idag till stor del genom ämnet specialidrott som är uppdelat i två nationella kurser (A och B) på totalt 300 poäng och två lokala (C och D) på totalt 400p under gymnasietiden (RF 2008). På Skolverkets hemsida under stycket: Ämnets syfte, står följande text om gymnasieskolans utbildning i specialidrott:

Gymnasieskolans utbildning i specialidrott syftar till att fördjupa och vidga elevernas kunskaper om människan i fysisk aktivitet med särskild tonvikt på kunskaper i specialidrotter. Ämnet syftar också till att utveckla såväl den idrottsliga talangen som uppgiften att vara idrottsledare. Dessutom syftar ämnet till att fördjupa elevernas kunskaper i träningslära.

Skolverket (2010)

Utöver att skapa tränings och tävlingsmöjligheter på skoltid för eleverna innehåller ämnet även andra inslag i vilka delar finns beskrivna i kursplanen för specialidrott (Skolverket 2007). Inom ämnet antidoping står följande beskrivet under stycket ”Ämnets uppbyggnad och karaktär”, om delar som ämnet Specialidrott skall behandla:

(...) ämnet behandlar näringsfysiologiska faktorer betydelse som om drogers och dopingpreparats skadliga inverka på människan och den idrottsliga prestationen (...)

Skolverket (2010)

Vidare beskrivs ett av målen enligt Skolverket (2007) som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs i ämnet specialidrott A, som att eleven skall: *vara förtrogen med specialidrottens teknik, taktik och regler.*

Med andra ord står det skrivet i kursplanen att drogers och dopingpreparats skadliga inverkan på människan och den idrottsliga prestationen samt regler inom idrotten skall behandlas i undervisningen i ämnet specialidrott. Det står dock inget skrivet i på vilket sätt detta skall implementeras i undervisningen.

3.5 Utbildningsmaterial i antidoping

3.5.1 Antidopingsnack

Antidopingsnack är ett utbildningsmaterial i antidoping ifrån RF:s antidopinggrupp.

Materialet är riktat emot ledare och tränare som stöd när de pratar antidoping med sina aktiva och syftar enligt RF (2010) till att ge baskunskap om idrottens antidopingregler för ungdomar ifrån 15 år och vuxna. Vikten av att som aktiv inneha kunskap om idrottens dopingregler beskriver RF på följande sätt:

(...) det är lika viktig kunskap som att känna till sin egen idrotts tävlingsregler. Idrottare som inte känner till reglerna riskerar att medvetet eller omedvetet bli ”dopingfall.

(RF 2010)

Antidopingsnack belyser sex områden (snackpunkter) inom området antidoping och där varje område innehåller både gruppuppgifter, diskussionsfrågor och fördjupningsmaterial för att säkerställa att de berörs och diskuteras (RF 2010). Samtliga snackpunkter, samt en kortare beskrivning av innehållet följer nedan:

1. Vad är doping och vem bestämmer det?

Tränaren/ledaren uppmanas under denna punkt att informera de aktiva om World Anti-Doping Agency (WADA) och WADC. Vad är WADA och WADC, när bildades WADA, varför bildades det, vilken funktion fyller det, osv. Tränaren skall även tillsammans med de aktiva diskutera WADA:s dopinglista för att se hur dokumentet är uppdelat emellan vad som alltid är förbjudet, vad som är förbjudet endast på tävling och vad som endast är förbjudet inom vissa idrotter (RF 2010).

2. Röda listan – ett bra hjälpmedel

Tränaren/ledaren uppmanas att informera om RF:s Röda listan och att tillsammans med de aktiva undersöka om de använt eller i dagsläget använder något preparat som enligt Röda listan är dopingklassad (RF 2010). Dessutom skall en diskussion föras kring om de aktiva någon gång kommit i kontakt med mediciner som innehåller förbjudna substanser och om vad de kan göra för att undvika intag av dopingklassade läkemedel i framtiden (RF 2010).

3. Dispens

Under denna punkt uppmanas tränare/ledaren att informera och diskutera vad dispens är och innebär, samt vilka föreskrifter nationellt och internationellt som finns för detta.

Studiegruppen skall sedan tillsammans gå igenom vilka föreskrifter för dispens som individerna omfattas av i dagsläget, vad som gäller för deras idrottsgren, samt hur de går till väga för att ta reda på vad som gäller för dem (RF 2010).

4. Dopingkontroll

Tränaren/ledaren går tillsammans med de aktiva igenom proceduren vid en dopingkontroll. Detta görs med hjälp av RF:s informationsfolder ”Dopingkontroll – Dina rättigheter och skyldigheter” som även belyser den aktives rättigheter och skyldigheter vid en dopingkontroll. Därefter diskuterar gruppen tillsammans om tidigare erfarenheter av dopingkontrollproceduren (RF 2010).

5. Risker med kosttillskott

Tränaren/ledaren går tillsammans med de aktiva igenom RF:s policy för kosttillskott. Därefter diskuterar gruppen tillsammans om vilka kosttillskott man känner till, vilken inställning till kosttillskott som finns i gruppen samt vilka risker som ett användande av kosttillskott innebär (RF 2010).

6. Dopingregler och fakta om antidoping

Den sista snackpunkten belyser idrottsutövarens samt ledarens skyldighet att känna till delar av antidopingreglementet. Som uppgift skall studiegruppen göra RF:s kunskapstest om antidoping och därefter diskutera vilken kunskap de själva anser sig inneha om antidopingreglerna i dagsläget (RF 2010).

3.5.2 Dopingkontroll – Dina rättigheter och skyldigheter

Dopingkontroll – Dina rättigheter och skyldigheter är en informationsfolder ifrån RF (2009) som beskriver tillvägagångssättet samt den aktives rättigheter och skyldigheter vid en dopingkontroll. Materialet har enligt RF (2010) skapats för att idrottaren skall kunna veta, vid en dopingkontroll, att denna genomförs på rätt sätt enligt antidopingreglementet.

Som idrottare i Sverige idag är du skyldig enligt RF (2009) att medverka i dopingkontroller om du tillhör någon av följande grupper:

1. Medlem i förening ansluten via SF till RF.
2. Deltagande på träningsläger eller annan aktivitet som ett SF arrangerar.

Vidare nämner RF (2010) att dopingkontroller kan ske, samt utföras av ett antal olika antidopingorganisationer enligt följande föreskrifter:

Kontrollerna kan äga rum när som helst och var som helst, d v s även utomlands och utan direkt samband med idrottsaktivitet. De kan genomföras av RF, ditt internationella idrottsförbund (ISF), World Anti-doping Agency (WADA), andra dopingorganisationer med stöd av Världsantidopingkoden (WADC) eller enligt avtal.

(RF 2009)

Materialet tar upp hela kontrollproceduren steg för steg, informerar om vilka typer av prov som dopingkontrollanterna får ta på de aktiva samt klargör hela tillvägagångssättet ifrån val av urval för dopingkontroll tills att den aktive har provsvaren i handen. (RF 2009).

4. Metod

4.1 Val av metod

För att uppnå syftet med studien fanns det i mitt tycke en fördel i att nå ett så stort antal skidgymnasieelever som möjligt. Valet föll därför på att göra en kvantitativ undersökning och att använda enkät som datainsamlingsmetod (Patel & Davidson 2003). Med målet att kunna jämföra det inkomna resultatet användes en hög strukturering och standardisering av svarsalternativen vid utformningen av enkäten (Patel & Davidson 2003).

4.2 Urval - undersökningsdeltagare

Enkäten skickades ut med syftet att nå samtliga 261st elever på RIG i skid- och snowboardgrenarna i Sverige, i åldrarna 15 – 20 år. Av totalt 261st respondenter återkom 214st besvarade enkäter. Av dessa 214st sorterades 11st bort på grund av ofullständig ifyllnad. En svarsfrekvens på 203st respondenter ($\approx 82\%$) registrerades.

Det externa bortfallet hade en jämn fördelning emellan samtliga skolområden, förutom Malung där endast 25st av totalt 48st enkäterna besvarades och Gällivare där 27st av de totalt 38st utskickade enkäterna återkom.

4.3 Genomförande

Enkätfrågorna utformades med stöd av Riksidrottsförbundets studielitteratur Antidopingsnack (RF 2010) och Dopingkontroll – rättigheter och skyldigheter (RF 2009). Utav informationen i studiematerialen föreföll inriktningen på följande fem huvudområden:

Antidopingorganisationer, dopingkontroll, dispens, kosttillskott och utbildning.

Sett till ordningsföljd på frågorna i en enkät är det enligt Patel & Davidson (2003)

fördelaktigt att inleda och avsluta denna med allmänna, neutrala frågor. Denna mall användes därför i utformandet och de frågor som var avsedda att svara på frågeställningarna placerades i mitten av enkäten. Det fanns också en medveten tanke att undvika utformningar på frågorna som klart riktade sig emot respondenten, och som skulle kunna kännas utpekande och därmed olustiga att svara på (Gratton & Jones. i 2004). Frågeställningar som involverar begreppet ”du”, ex. Vet du, känner du, undveks medvetet till fördel för utformningar liknande ”jag som aktiv” ex. Jag som aktiv vet, jag som aktiv känner, osv. (Patel & Davidson 2003).

När det första utkastet av enkäten var färdigt skickades detta till RF:s antidopinggrupp med målet att dels säkerställa att samtliga områden i utbildningsmaterialet berörts samt dels för att få feedback på frågornas utseende. Svaret ifrån RF resulterade i ett tillägg av ytterligare två frågor. Därefter utfördes en pilotundersökning med målet att kvalitetssäkra utformningen av frågorna gentemot målgruppen i undersökningen. Pilotundersökningen gjordes på ett RIG i en annan idrott på en skola i mellersta Sverige och till pilotundersökningen lades följande två frågor till i slutet av enkäten:

1. Var det någon av frågorna du upplevde som svår att svara på? Motivera...
2. Var det någon av frågorna du upplevde som svår att förstå? Motivera...

Pilotundersökningen skickades totalt ut till 30st elever av båda könen i samtliga årskullar (1-4) på skolan. Detta med anledningen att inkludera samma målgrupp som i urvalsgruppen.

Svaren ifrån pilotundersökningen resulterade i ett antal omformuleringar och omplaceringar i frågorna för att göra enkäten mer lättförståelig och varierande sett till svarsalternativen. Efter att den slutgiltiga upplagan av enkäten färdigställts kontaktades de fem ansvariga rektorerna på RIG i skid- och snowboardgrenarna via e-post och telefon, som informerades om undersökningens syfte och fick i uppdrag att dela ut enkäten till samtliga elever på sin/sina skolor, se bilaga 1. Dessutom gavs rådet att använda sig av en klasslista för att säkerställa att samtliga elever fått ta del av enkäten. Enkäterna skickades ut via e-post eller vanlig post till rektorerna och dessa fick fem veckor på sig att dela ut, samla ihop och skicka tillbaka de ifyllda enkäterna. Vid tre skolor kontaktades även ansvarig tränare, efter samråd med rektorn, och denne tog istället över ansvaret med utdelningen och ihopsamlingen av enkäterna. Under undersökningens gång gjordes minst två samtal med påminnelser till ansvarig vid skolorna för att säkerställa att enkäterna delades ut.

Efter att de besvarade enkäterna samlats ihop lades dessa in i det webbaserade undersökningsprogrammet Relationwise för att möjliggöra en tydlig och effektiv sammanställning av resultatet. (Relationwise 2010)

4.4 Validitet och reliabilitet

Att använda RF:s eget utbildningsmaterial för antidoping vid utformningen av enkäten anser jag har varit en styrka. Utöver att säkerställa att undersökningsområdet "antidoping" blir snävare och därmed mer möjligt att undersöka, så stärker det också validiteten i studien i min mening då jag kunnat stödja mig emot samma utbildningsmaterial i utformningen av enkätfrågorna. Att möjligheten dessutom gavs att skicka enkäten för granskning till RF:s antidopinggrupp, för feedback om samtliga områden i utbildningsmaterialet berörts, är ytterligare något som stärker validiteten i min mening.

Pilotundersökningen gjordes även den i syftet att stärka validiteten i undersökningen. Genom att försöka säkerställa att språket, svarsalternativens utformning och placering i enkäten är förståeligt för målgruppen i undersökningen ökar också för att samtliga eleverna förstår innehållet i enkäten (Patel & Davidson 2003).

Som tidigare nämnt användes en hög grad av strukturering samt standardiserade svarsalternativ vid utformningen av enkäten. Detta gjordes med syftet att höja reliabiliteten och för att möjliggöra en jämförelse vid sammanställningen av resultatet ifrån undersökningen. Eftersom ett stratifierat urval använts och alltså samtliga elever på Sveriges RIG i skid- och snowboardgrenarna inkluderats i undersökningen så har också resultatet (vid en hög svarsfrekvens) en hög generaliserbarhet (Patel & Davidson 2003).

4.5 Etniska överväganden

Undersökningen har planerats och genomförts med hänsyn till fyra forskningsetiska grundkrav (Vetenskapsrådet 2002).

4.5.1 Informationskravet

Enligt Vetenskapsrådet (2002) skall forskaren informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte.

Samtliga respondenter som tog del av och besvarade enkäten informerades, genom missivet, om syftet med undersökningen, sin anonymitet och undersökningsdeltagarens betydelse för det slutgiltiga resultatet, se bilaga 1.

4.5.2 Samtyckeskravet

Samtyckeskravet innebär att deltagarna som medverkar i en undersökning själva har rätt att bestämma över sin egen medverkan i undersökningen (Vetenskapsrådet 2002).

Då undersökningen genomfördes genom enkätutskick till olika skolor informerades först skolchefen vid varje skola som fick fatta beslut om skolan och eleverna skulle delta i studien. Enkäterna skickades sedan, efter skolchefens godkännande, ut till eleverna vilka genom missivet informerades om sin frivillighet att delta och möjligheten att avbryta sitt deltagande närhelst under undersökningen, se bilaga 1.

4.5.3 Konfidentialitetskravet

Konfidentialitetskravet innebär att samtliga personer som ingår i en undersökning skall ges största möjliga konfidentialitet och att undersökningsdeltagarnas personnummer skall förvaras så att ingen obehörig kan ta del av uppgifterna (Vetenskapsrådet 2002).

Undersökningens tillvägagångssätt med utdelning av enkäterna via skolcheferna har möjliggjort att enkäterna också kunnat vara helt anonyma. Undersökningsdeltagarna har endast, i enkätsvaren, fått ange bakgrundsinformation om vilken skola/skolområde samt årskull de tillhör. I resultatet redovisas också endast jämförelser i svarsfrekvens antingen totalt för hela undersökningsgruppen, emellan skolorna eller emellan årskullarna i samtliga skolorna för att skydda undersökningsdeltagarnas identitet ytterligare.

4.5.4 Nyttjandekravet

Nyttjandekravet innebär att de insamlade uppgifterna om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål som deltagarna känner till (Vetenskapsrådet 2002).

All insamlad rådata ifrån denna undersökning har som enda avsikt att användas för denna undersökning. Efter att arbetet färdigställts kommer den därför att förstöras för att undvika spridning eller användning för annat ändamål.

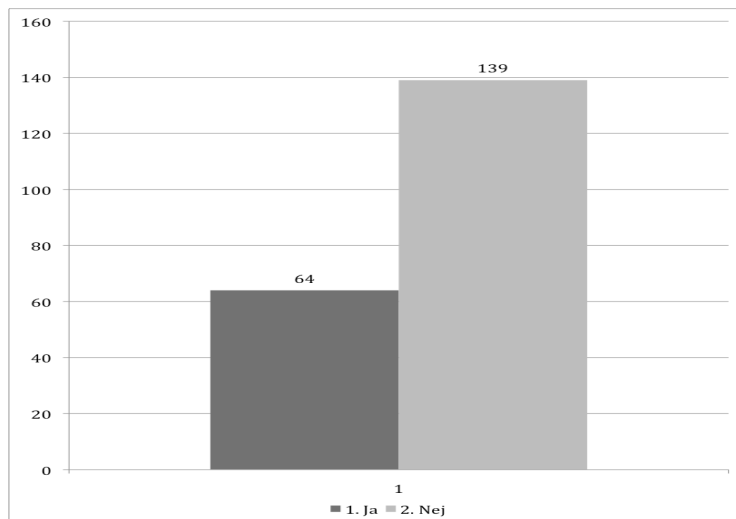
5. Resultat

För att tylliggöra för läsaren har jag valt att redovisa resultatet i tabeller och figurer samt utifrån undersökningens frågeställningar. Då den första frågeställningen dessutom rör ett mer omfattande område är denna indelad i ytterligare fyra underrubriker.

5.1 Kunskap om antidoping

5.1.1 Antidopingorganisationer

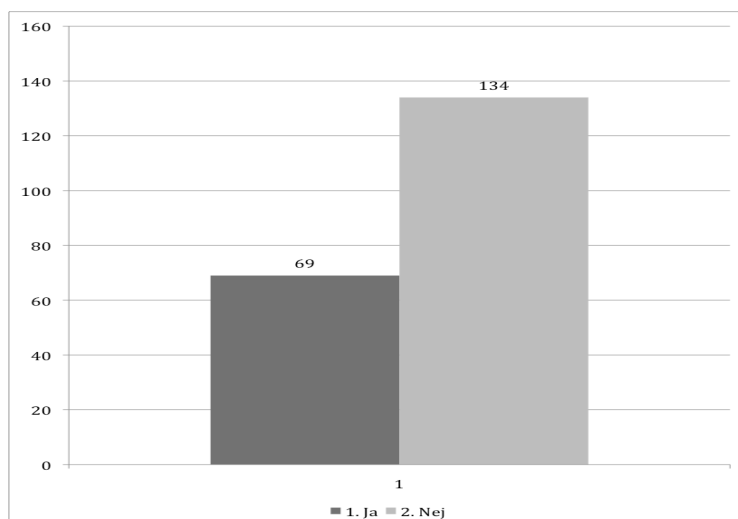
Resultatet ifrån enkätundersökningen inom området kunskap om antidopingorganisationer visar att 139st ($\approx 68\%$) respondenter uppger att de saknar kunskap om vilken nationell antidopingorganisation som arbetar med antidoping inom sin idrott (se figur 1). Vid en jämförelse av svarsfrekvensen emellan skolorna är Sollefteå ensamt RIG med fler respondenter som svarar ja än nej på frågan (se tabell 1). Liknande resultat går även att finna på frågan om respondenterna anser sig veta vilka internationella antidopingorganisationer som arbetar med doping inom sin idrott. På denna fråga uppger 134st ($\approx 66\%$) av respondenterna att de inte vet vilka dessa är (se figur 2).

Figur 1. Visar resultatet (uttryckt i antal) ifrån fråga 24 i enkäten: "Jag vet vilken nationell antidopingorganisation som arbetar med doping i min idrott". 64st elever har svarat Ja och 139st har svarat Nej.

Tabell 1. Visar en korsjämförelse av resultatet ifrån fråga 24 (uttryckt i antal) i enkäten ”Jag vet vilken nationell antidopingorganisation som arbetar med doping i min idrott”, sett till vilken skola/skolområde som respondenterna studerar på.

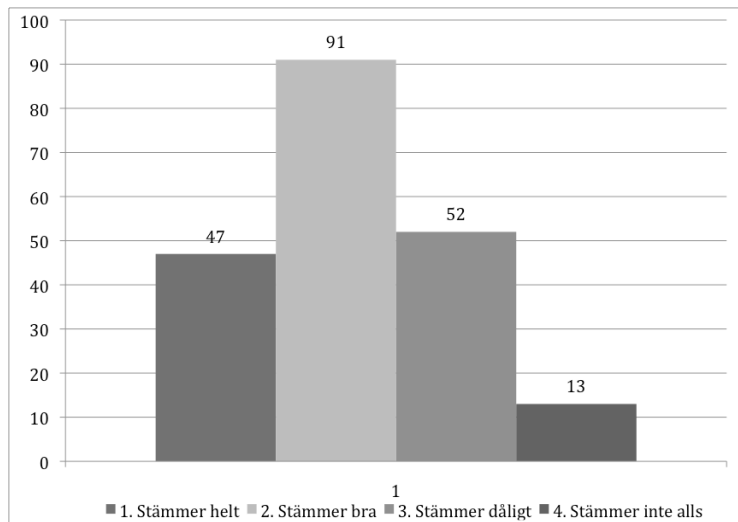
Skolområde:	Ja	Nej	Totalt:
Gällivare:	10	17	27
Malung:	3	22	25
Järpen:	14	51	65
Sollefteå:	12	11	23
Torsby:	9	15	24
Mora:	16	23	39
Totalt:	64	139	203

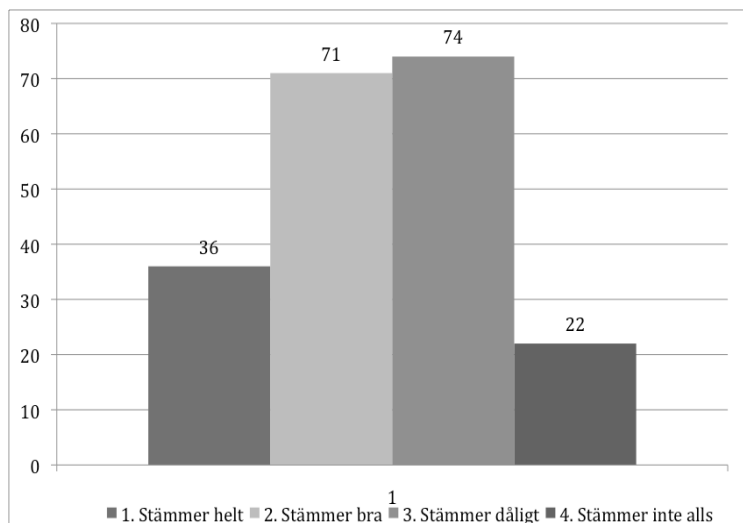
Figur 2. Visar resultatet (uttryckt i antal) ifrån fråga 25 i enkäten: ”Jag vet vilka internationella antidopingorganisationer som arbetar med doping i min idrott”. 69st personer har svarat Ja och 134st personer har svarat nej.

5.1.2 Dopingkontroll

Resultatet ifrån fråga: ”Jag vet proceduren (tillvägagångssättet) vid en dopingkontroll”, visar att 138st av de 203st respondenterna anser att detta stämmer helt eller bra, medan de resterande 65st svarat att det stämmer dåligt eller inte alls (se figur 3). Mest förekommande är svarsalternativet ”Stämmer bra” som utgör $\approx 45\%$ av den totala svarsfrekvensen. På frågan: ”Jag (aktiv) vet vilka rättigheter och skyldigheter jag har vid en dopingkontroll”, anser 107st ($\approx 53\%$) av respondenterna att detta stämmer helt eller bra, medan 96st ($\approx 47\%$) anser att det stämmer dåligt eller inte alls, (se figur 4).

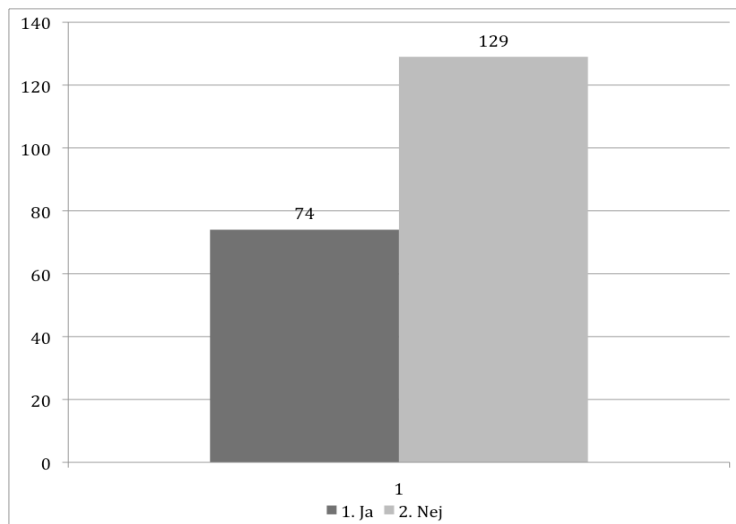
Figur 3. Visar resultatet (uttryckt i antal) ifrån fråga 14 i enkäten: ”Jag vet hur proceduren (tillvägagångssättet) är vid en dopingkontroll.” 47st respondenter har svarat ”Stämmer helt”, 91st ”Stämmer bra”, 52st ”Stämmer dåligt” och 13st ”Stämmer inte alls”.

Figur 4. Visar resultatet (uttryckt i antal) ifrån frågan: ”Jag vet vilka rättigheter och skyldigheter jag (aktiv) har vid en dopingkontroll.” 36st har svarat ”Stämmer helt”, 71st ”Stämmer bra”, 74st ”Stämmer dåligt” och 22st ”Stämmer inte alls”.

5.1.3 Dispensföreskrifter och dispensansökan

Resultatet ifrån enkätfrågan om eleverna anser sig veta tillvägagångssättet vid dispensansökan visar att 129st ($\approx 64\%$) av respondenterna svarat Nej och 74st ($\approx 36\%$) Ja, (se figur 5). Sett till en korsjämförelse av svaret emellan årskullarna vid gymnasierna visar att årskull: 1 har den största skillnaden sett till antalet Ja- och Nej-svar med 18/57 Ja-svar och 39/57 Nej-svar, och att samtliga årskullar har ett större antal Nej-svar än Ja-svar (se tabell 2).

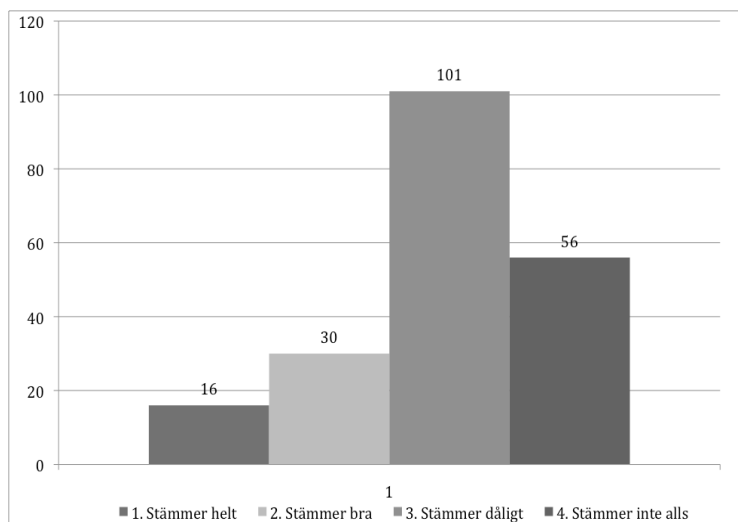

Figur 5, Visar svaret (uttryckt i antal) på fråga 17: ”Jag vet hur jag går till väga för att ansöka om dispens för ett preparat som är dopingklassat”. 74st respondenter har svarat Ja och 129st Nej.

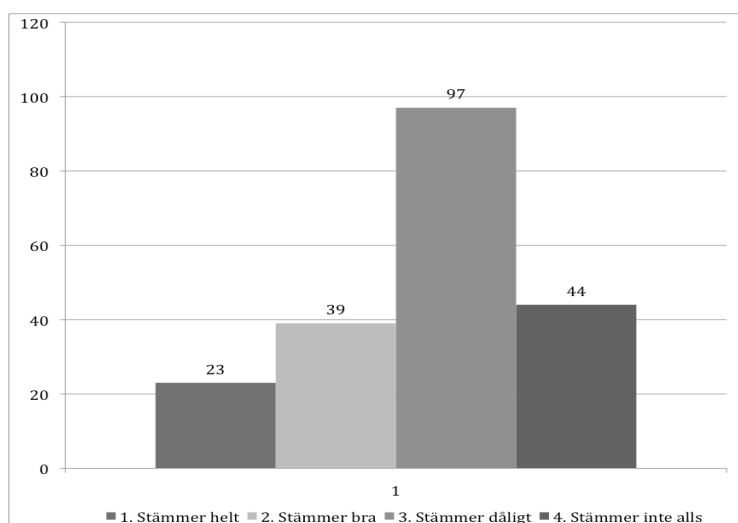
Tabell 2, Visar en jämförelse (uttryck i antal) av svarsfrekvensen emellan och i varje årskull på fråga 17: ”Jag vet hur jag går till väga för att ansöka om dispens för ett preparat som är dopingklassat”.

Årskull:	Ja:	Nej:	Totalt:
1	18	39	57
2	20	29	49
3	15	35	50
4	21	26	47
Totalt:	74	129	203

På frågan: ”Jag vet vilken antidopingorganisation som jag skall skicka min ansökan till om jag ansöker om dispens för ett preparat som är dopingklassat” anser 46st ($\approx 23\%$) av respondenterna att detta stämmer helt eller bra medan 157st ($\approx 77\%$) anser att det stämmer dåligt eller inte alls (se figur 6). På frågan: ”Jag vet hur jag tar reda på vilken antidopingorganisation som jag skall skicka min ansökan till om jag ansöker om dispens för ett preparat som är dopingklassat” anser 62st ($\approx 31\%$) respondenter att detta stämmer helt eller bra och 141st ($\approx 69\%$) att det stämmer dåligt eller inte alls (se figur 7).

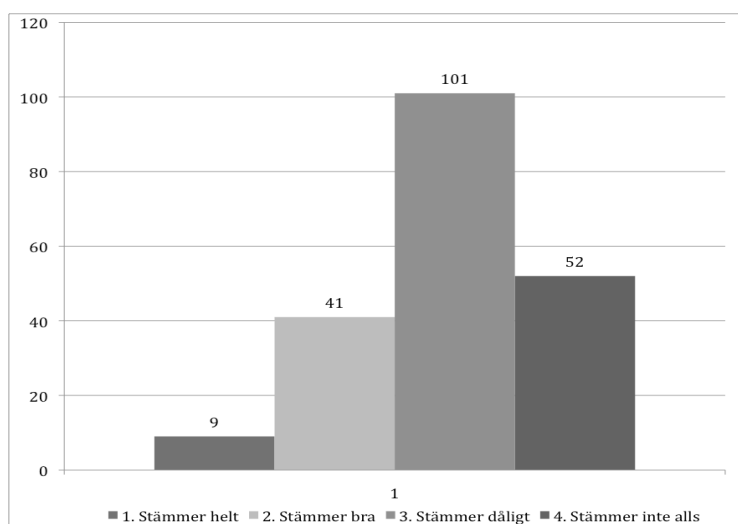
Figur 6, Visar svaret (uttryckt i antal) på fråga 20: ”Jag vet vilken antidopingorganisation som jag skall skicka min ansökan till om jag ansöker om dispens för ett preparat som är dopingklassat.” 16st har svarat ”Stämmer helt”, 30st ”Stämmer bra”, 101st ”Stämmer dåligt” och 56st ”Stämmer inte alls”.

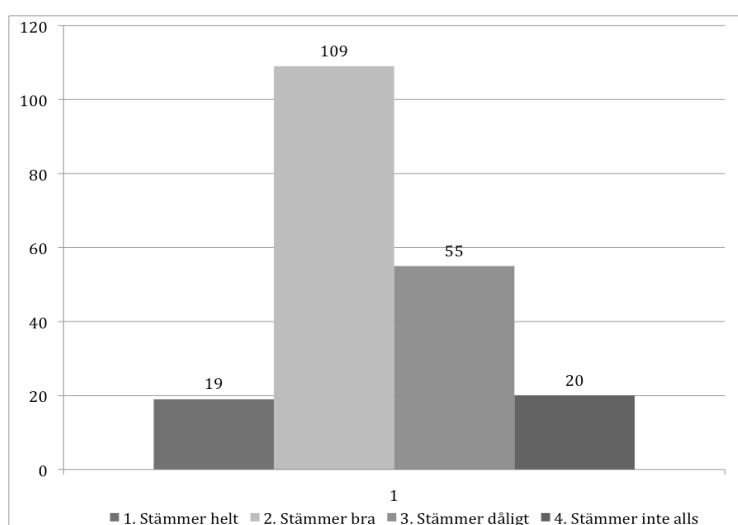
Figur 7, Visar svaret (uttryckt i antal respondenter) på fråga 19: ”Jag vet hur jag tar reda på vilken antidopingorganisation som jag skall skicka min ansökan till om jag ansöker om dispens för ett preparat som är dopingklassat.” 23st har svarat ”Stämmer helt”, 39st ”Stämmer bra”, 97st ”Stämmer dåligt” och 44st ”Stämmer inte alls”.

5.1.4 Kosttillskott

Resultatet ifrån frågan: ”Jag känner till Riksidrottsförbundets rekommendationer för kosttillskott” visar att 50st ($\approx 25\%$) av respondenterna anser att detta stämmer helt eller bra och 153st ($\approx 75\%$) att detta stämmer dåligt eller inte alls (se figur 8). Däremot är fördelningen på frågan om respondenterna är medvetna om riskerna av att använda sig av kosttillskott en annan. Där anser 128st ($\approx 63\%$) att påståendet stämmer helt eller bra och 75st ($\approx 37\%$) att det stämmer dåligt eller inte alls, (se figur 9).

Figur 8, Visar svaret (uttryckt i antal respondenter) på fråga 20: ”Jag känner till Riksidrottsförbundets rekommendationer för kosttillskott.” 9st har svarat Stämmer helt, 41st Stämmer bra, 101st Stämmer dåligt och 52st Stämmer inte alls.

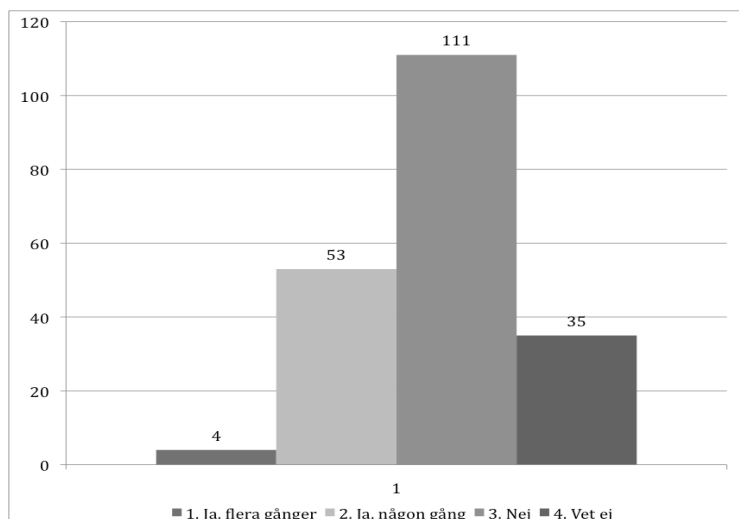
Figur 9, Visar svaret (uttryckt i antal respondenter) på fråga 21: ”Jag är medveten om riskerna av att använda mig av kosttillskott.” 19st har svarat Stämmer helt, 109st Stämmer bra, 55st Stämmer dåligt och 20st Stämmer inte alls.

5.2 Utbildningsinsatser

Resultatet ifrån frågan: Som elev har jag under min gymnasietid deltagit i någon form av utbildning i antidoping som min gymnasieskola anordnat, visar att 111st ($\approx 55\%$) av respondenterna inte upplever att de inte tagit del i någon utbildning (se figur 10). I en jämförelse emellan skolområdena på samma fråga har svarsalternativet ”Nej” den högsta svarsfrekvensen i skolområdena Malung, Järpen och Torsby och Ja, någon gång den högsta svarsfrekvensen i Gällivare, Sollefteå och Mora (se tabell 3).

Resultatet ifrån frågan: Som elev har jag under min gymnasietid deltagit i någon form av utbildning i antidoping som mina tränare anordnat har dock en mer jämn fördelning. På denna fråga har svarsalternativen ”Ja, någon gång” 87st ($\approx 43\%$) och ”Nej” med 79st ($\approx 39\%$) högst svarsfrekvens (se figur 11). I en jämförelse emellan skolområdena vid samma fråga har svarsalternativet ”Nej” den högsta svarsfrekvensen i skolområdena Malung, Järpen och

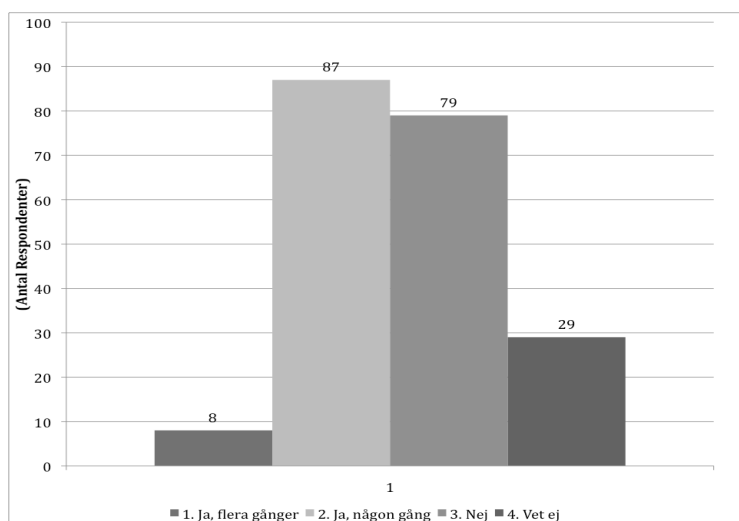
Torsby och ”Ja, någon gång” den högsta svarsfrekvensen i Gällivare, Sollefteå och Mora (se tabell 4).

Figur 10, Visar svaret (uttryckt i antal respondenter) på fråga 12: ”Som elev har jag under min gymnasietid deltagit i någon form av utbildning i antidoping som min gymnasieskola anordnat.” 4st har svarat ”Ja, flera gånger” 53st ”Ja, någon gång”, 111st ”Nej” och 35st ”Vet ej”.

Tabell 3, Visar en jämförelse (uttryckt i antal) av resultatet beroende på vilket skolområde respondenterna tillhört på fråga 10: ”Som elev har jag under min gymnasietid deltagit i någon form av utbildning i antidoping som min gymnasieskola anordnat.”

Skolområde:	Ja, flera gånger:	Ja, någon gång:	Nej:	Vet ej:	Totalt:
Gällivare:	0	3	20	4	27
Malung:	0	7	15	3	25
Järpen:	1	14	35	15	65
Sollefteå:	3	6	10	4	23
Torsby:	0	6	15	3	24
Mora:	0	17	16	6	39
Totalt:	4	53	111	35	203

Figur 11, Visar svaret (uttryckt i antal) på fråga 11: ”Som elev har jag under min gymnasietid deltagit i någon form av utbildning i antidoping som mina tränare anordnat.” 8st har svarat ”Ja, flera gånger”, 87st ”Ja, någon gång”, 79st ”Nej” och 29st ”Vet ej”.

Tabell 4, Visar en jämförelse (uttryckt i antal) av resultatet beroende på vilket skolområde respondenterna tillhört på fråga 13: ”Som elev har jag under min gymnasietid deltagit i någon form av utbildning i antidoping som mina tränare anordnat.”

Skolområde:	Ja, flera gånger:	Ja, någon gång:	Nej:	Vet ej:	Totalt:
Gällivare:	0	15	10	2	27
Malung:	0	2	16	7	25
Järpen:	1	19	33	12	65
Sollefteå:	5	13	4	1	23
Torsby:	1	7	13	3	24
Mora:	1	31	3	4	39
Totalt:	8	87	79	29	203

5.3 Upplevt stöd ifrån lärare och tränare

På frågan: Jag upplever att jag får den hjälp/information som jag behöver av min/mina tränare och lärare om dopingkontroll, anser 117st ($\approx 58\%$) att påståendet stämmer helt eller bra medan 86st ($\approx 42\%$) att påståendet stämmer dåligt eller inte alls (se tabell 5). Liknande svarsfrekvens går även att finna på frågan om respondenterna anser att de får den hjälp/information som de behöver av sin/sina tränare och lärare om dispenser. Där anser 105st ($\approx 52\%$) att påståendet stämmer helt eller bra och 98st ($\approx 48\%$) att det stämmer dåligt eller inte alls (se tabell 5).

På frågan om respondenterna anser att de får den hjälp/information som de behöver av sin/sina tränare och lärare om förbjudna preparat och metoder, anser 129st ($\approx 64\%$) att påståendet bra eller helt och 74st ($\approx 36\%$) att det stämmer dåligt eller inte alls (se tabell 5).

På frågan: Jag upplever att jag får den hjälp/information som jag behöver av min/mina tränare och lärare om kosttillskott, anser 118st ($\approx 58\%$) att påståendet stämmer helt eller bra och 85st ($\approx 42\%$) att det stämmer dåligt eller inte alls (se tabell 5). Svartalernativet ”Stämmer bra” har totalt högst svarsfrekvens på samtliga frågor inom detta området (se tabell 5).

Tabell 5, Visar resultatet (uttryckt i antal och procent) ifrån frågorna 22, 23, 26, 27: Jag upplever att jag får den hjälp/information som jag behöver av min/mina tränare och lärare om dopingkontroll, dispenser, förbjudna preparat och metoder och kosttillskott.

Upplevt stöd ifrån lärare och tränare:	Stämmer helt:	Stämmer bra:	Stämmer dåligt:	Stämmer inte alls:	Totalt:
Dopingkontroll:	22st ($\approx 11\%$)	95st ($\approx 47\%$)	72st ($\approx 35\%$)	14st ($\approx 7\%$)	203
Dispenser:	22st ($\approx 11\%$)	83st ($\approx 41\%$)	79st ($\approx 39\%$)	19st ($\approx 9\%$)	203
Förbjudna preparat och metoder:	30st ($\approx 15\%$)	99st ($\approx 49\%$)	58st ($\approx 28\%$)	16st ($\approx 8\%$)	203
Kosttillskott:	17st ($\approx 8\%$)	101st (50%)	72st ($\approx 36\%$)	13st ($\approx 6\%$)	203

6. Diskussion

6.1 Metoddiskussion

Då tidsramen för denna undersökning varit kort, undersökningsgruppen relativt stor och dessutom fördelad över stora delar av Sverige föll valet till att skicka ut enkätundersökningen istället för att besöka skolorna och dela ut den på plats. På grund av detta går det inte att utesluta att undersökningsdeltagarna kan ha missförstått någon av frågorna i enkäten, eftersom jag inte kunnat kontrollera detta (Gratton & Jones 2004). Det heller inte att utesluta att någon annan än respondenterna besvarat enkäten eller att de suttit tillsammans och genomfört den (Gratton & Jones 2004).

Att samtliga respondenter haft förförståelse för de ord som använts i enkätfrågorna, ex. antidopingorganisation och dispens, går inte heller att säkerställa (se bilaga 1). Dock valde jag medvetet att inte definiera dessa ord för respondenterna då jag ansåg att om kunskapen saknades för något av orden, saknades förmodligen också kunskapen kring ordets område, vilket då också skulle framkomma i respondenternas svar. Dessutom fanns också en möjlighet i slutet på enkäten för respondenterna att förtydliga sina svar, och då beskriva om det var någon frågeställning eller något ord de hade svårigheter att förstå, vilket inte heller framkom (se bilaga 1).

Ur det totala antalet (214st) enkäter som återkom ifrån skolorna fick som tidigare nämnt 11st sorteras bort. För 7 av dessa 11 gjordes detta av en och samma anledning, nämligen att respondenterna hade valt att markera sitt svar på vissa frågor mitt emellan två svarsalternativ. Anledningen bakom detta är okänd och tyvärr var detta heller inget som märktes under pilotundersökningen. Därför förändrades heller inte svarsalternativen för frågorna innan enkäterna skickades ut.

Sett till det externa bortfallet hade både Malung och Gällivare ett högre bortfall än de andra undersökta skolområdena. I Malung är bortfallet dessutom så högt att detta i min mening kan ha påverkat resultatet som visas för detta skolområde. Totalt sett för hela urvalet anser jag dock att svarsfrekvensen är så pass hög att denna möjliggör en generalisering av kunskapsläget för undersökningsgruppen.

Slutligen går det heller inte att bortse ifrån risken att respondenterna inte svarat helt sanningsenligt på enkäten, men med syftet att försöka säkerställa ärliga svar har enkäterna varit helt anonyma, vilket också framgått för respondenterna i missivet som skickats med enkäten (se bilaga 1) (Gratton & Jones 2004).

I övrigt har undersökningen kunnat genomföras utan missöden, i min mening mycket på grund av engagemanget ifrån rektorer och ansvariga ledare vid de undersökta skolorna.

6.2 Kunskap om antidoping

6.2.1 Antidopingorganisationer

139 av de 203 undersökningsdeltagarna uppger att de saknar kunskap om vilken nationell antidopingorganisation och 134 av 203 vilka internationella antidopingorganisationer som arbetar med doping inom sin idrott (se figur 1,3). Dessutom visar jämförelsen emellan skolområdena på tendenser att kunskapsläget ser likadant ut på samtliga skolområden utom ett (se tabell 1). Detta tyder i mitt tycke på en ansedd kunskapsbrist inom området

Antidopingorganisationer hos ett betydande antal av respondenterna på samtliga skolor. Dock kan resultatet ifrån skolområdet Malung som tidigare nämnts ha påverkats av det låga antalet respondenter, och därigenom finns risken av en felaktig bild ifrån denna skola.

Vikten av att som aktiv idrottare idag ha kunskap om vilka antidopingorganisationer som arbetar med doping inom sin idrott är dock i mitt tycke väldigt stor.

I RF:s (2010) utbildningsmaterial Antidopingsnack, uppmanas tränaren/ledaren att gå igenom vem som bestämmer vilka antidopingregler som skall finnas inom idrotten. Som en del i detta bör diskussionen även föras kring den internationella antidopingorganisationen WADA och WADA:s publikation WADC som det internationella antidopingreglementet inom idrotten (RF 2010). Och om en aktiv idrottare saknar kunskapen om vilka antidopingorganisationer (internationellt och nationellt) som arbetar med doping inom sin idrott finns i min åsikt också risken att denne missar viktiga förändringar i antidopingreglementet, då det är antidopingorganisationerna som publicerar dessa.

6.2.2 Dopingkontroll

På frågan om respondenterna vet vilka rättigheter och skyldigheter de har vid en dopingkontroll anser nästan hälften av respondenterna att påståendet stämmer dåligt eller inte alls (se fig 4). Detta tyder på att en betydande del av respondenterna har kunskapsbrister, i större eller mindre omfattning inom detta område.

Med åtanke av resultatets indikationer är det i min åsikt även intressant att diskutera vikten av att som aktiv idrottare ha kännedom om sina rättigheter och skyldigheter vid en dopingkontroll. RF (2010) nämner i sitt utbildningsmaterial Dopingkontroll - rättigheter och skyldigheter vid dopingkontroll att materialet skapats för att den aktive skall veta, vid en dopingkontroll, att denna går till på rätt sätt enligt reglementet. Man nämner även den aktives skyldighet att agera efter dopingfunktionärens anvisningar under dopingkontrollen, efter det att denne legitimerat sig (RF 2010). Och om en idrottande aktiv saknar denna kunskap, finns också risken att denna dels agerar på ett felaktigt sätt under kontrollen och dels att denne missar att identifiera eventuella felaktigheter under dopingkontrollen.

På frågan om respondenterna vet proceduren vid en dopingkontroll visar resultatet däremot att majoriteten av respondenterna anser att påståendet stämmer bra eller helt (se fig 3). Detta tyder i min åsikt på att ett övervägande antal av respondenterna anser sig ha viss kunskap inom området dopingkontroll, att detta framförallt handlar om hur proceduren vid en dopingkontroll går till, mer än sina rättigheter och skyldigheter under dopingkontrollen.

6.2.3 Dispensföreskrifter och dispensansökan

Majoriteten av respondenterna anser att de saknar kunskapen om tillvägagångssättet vid en dispensansökan (se figur 5). Dessutom visar jämförelsen av svarsfrekvensen emellan årskullarna att svarsalternativet Nej har högst svarsfrekvens i samtliga årskullar (se tabell 2). Vidare syns liknande tendenser på frågorna om respondenterna vet vilken dopingorganisation som de skall skicka in sin dispensansökan till, om de ansöker om dispens, och hur de går till väga för att ta reda på detta (se figur 6,7). Detta resultat tyder i min åsikt på att ett betydande antal av undersökningsdeltagarna anser sig sakna kunskapen om dispensföreskrifter och dispensansökan. RF (2010) nämner i sitt utbildningsmaterial Antidopingsnack under kapitlet Dispenser, att tränaren/ledaren skall informera och diskutera med de aktiva om föreskrifter för dispensansökan, samt om vart (vilken antidopingorganisation) enligt antidopingreglementet som de aktiva skall skicka en dispensansökan till vid behov. Detta för att dispensen skall vara giltig på den nivå som den aktiva tävlar på. Då resultatet ifrån undersökningen tyder på att denna kunskap verkar saknas hos ett betydande antal av respondenterna finns risken i min mening att de i dagläget kan ha en godkänd dispens, eller i framtiden ansöker om en sådan hos fel antidopingorganisation och därför kan vara ogiltig.

6.2.4 Kosttillskott

Resultatet ifrån frågorna om kosttillskott visar att majoriteten av respondenterna anser sig vara bra eller helt medvetna om riskerna med att använda sig av kosttillskott (se figur 9). Däremot anser 153 av 203 samtidigt att de har dålig eller ingen alls kännedom om RF:s rekommendationer för kosttillskott (se figur 8). Att majoriteten av undersökningsdeltagarna anser sig ha bra eller helt kännedom om riskerna med användande av kosttillskott är visserligen positivt i min åsikt, men samtidigt går det ur resultatet inte att utläsa vilka risker som dessa har kännedom om, då detta inte undersökts.

I RF:s (2010) utbildningsmaterial antidopingsnack nämner man avsaknaden av vetenskapligt stöd för att en elitidrottare med normal kosthållning är i behov av ett kosttillskott utöver den vanliga kosten. Dessutom nämns riskerna med att många av preparaten på marknaden är otillräckligt kontrollerade, vilket kan innebära att de innehåller förbjudna preparat utan att detta är utmärkt på förpackningen (RF 2010). Dessa områden är i min åsikt ytterst relevanta att ha kunskap om för en aktiv idrottare, för att undvika att denne dopar sig av misstag. Att

ytterligare försöka säkerställa att RF:s Rekommendationer för kostillskott når de aktiva kan därför i min åsikt vara område att prioritera i framtiden.

6.3 Utbildningsinsatser

Resultatet ifrån frågorna om respondenterna under sin skoltid upplevt att de deltagit i någon form av utbildning i antidoping visar att majoriteten upplever att de inte deltagit i någon form av utbildning som skolan anordnat och ett betydande antal upplever att de inte deltagit i någon form av utbildning som tränaren/tränarna anordnat (se figur 10,11). I skolorna Malung, Järpen och Torsby har svarsalternativet Nej dessutom högst svarsfrekvens vid båda dessa frågor, vilket i min mening tyder på brister i omfattningen av utbildning på framförallt dessa tre skolor (se tabell 3,4). För Malung kan dock resultatet ha påverkats av det låga antalet respondenter och därför går det i min åsikt endast att se tendenser ur resultatet för detta skolområde.

Att idrottande aktiva har kännedom om antidopingreglerna är i min åsikt av yttersta vikt. Detta dels för att säkerställa att doping av misstag undviks, men då det även finns tendenser på ett samband emellan användande av AAS och utbildningsnivå är detta ännu en faktor att ha i åtanke (RF 2008). För att säkerställa detta anser jag, liksom Näringsdepartementet (2002), att skolan har en central roll i det förebyggande arbetet emot missbruk av doping genom informering och utbildningsinsatser. Utöver att kontinuerlig utbildning i antidoping skulle kunna säkerställa att eleverna får kunskap om antidopingreglerna visar även studien av Laure & Lecerf (1999) att uppfattningen om och inställningen till dopingpreparat hos tonåringar även är påverkbara genom utbildning i området.

I samma kontext är det i mitt tycke även intressant att jämföra resultatet med vilka rekommendationer och krav som åligger RIG att bedriva utbildning i antidoping för eleverna under sin studietid på skolan. Enligt Skolverket (2010) skall ämnet specialidrott bl.a. behandla dopingpreparats skadliga inverkan på människan och den idrottsliga prestationen. Dessutom beskrivs ett av målen i specialidrott A som att eleven skall vara förtrogen med specialidrottens regler vid avslutandet av kursen. Regeringen (2009) nämner även skolan som en av de viktigare arenorna i förebyggande insatser samt rektorns ansvar att se till att eleverna får utbildning om bl.a. dopningspreparat.

Riktlinjerna ifrån Regeringen (2009) är i min åsikt tydliga om de förebyggande insatser som bör genomföras på skolor i Sverige inom området dopningspreparat, men samtidigt täcker i min åsikt endast dopningspreparat inte på något sätt in samtliga delar i antidopingreglementet. Dessutom kan Skolverkets krav i ämnet specialidrott i min mening tolkas på många olika sett. Lika väl som ämnet skulle kunna tolkas till att behandla ex. antidopingreglementet, finns även möjligheten detta helt förbises. Oavsett finns i min åsikt vissa krav, genom ämnet

specialidrott, att skolorna skall bedriva utbildning inom detta område. Och då resultatet ifrån undersökningen tyder på att vissa av respondenterna inte tagit del i utbildning kan det här finnas vissa brister, i mer eller mindre omfattning, beroende på skolområde. En möjlig orsak till detta skulle i min åsikt kunna vara att skolverkets kursplaner för ämnena specialidrott A och B inte är tillräckligt tydliga i dagsläget om vad kurserna skall behandla, vilket även Skolverket (2009) antyder i sin publikation Lägesrapport inom alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdena.

Då även internet bevisats vara ett effektivt instrument för kunskapsspridning emot ungdomar skulle även detta kunna vara en arena att utreda ytterligare i framtiden (RF 2008).

6.4 Upplevt stöd ifrån lärare och tränare i frågor som rör antidoping

Resultatet ifrån frågorna i undersökningen om respondenterna upplever att de får den hjälp/information ifrån sin/sina lärare och tränare som de behöver inom områdena:

Dopingkontroll, Dispenser, Förbjudna preparat och metoder och Kosttillskott, visar att svarsalternativet ”Stämmer bra” har genomgående högst svarsfrekvens på samtliga av dessa frågor (se tabell 5). Inom områdena Dopingkontroll, Förbjudna preparat och metoder och Kosttillskott visar resultatet även en majoritet på samtliga dessa frågor i antalet respondenter som angett svarsalternativen Stämmer bra eller helt jämfört med stämmer dåligt eller inte alls (se tabell 5). Detta tyder i min åsikt på att större antal av respondenterna anser att de får tillräckligt stöd än de som inte anser detta, inom dessa områden. Inom området Dispenser är fördelningen av svarsfrekvensen däremot mer jämnt fördelad emellan de som angett svarsalternativet stämmer helt eller bra (ca 52%) och de som angett stämmer dåligt eller inte alls (ca 48%) (se tabell 5). Detta tyder på ett större antal respondenter som anser att de inte får tillräckligt stöd i dessa frågor, i jämförelse med de andra undersökta områdena.

Det är dock samtidigt inte möjligt att utläsa vad inom dessa områden som de anser att de får tillräckligt stöd i. Om man ex. jämför resultatet av upplevt stöd i området Dopingkontroll, med resultatet ifrån frågorna som syftade till att undersöka respondenternas kunskap samma område skulle detta kunna tolkas som att vissa av respondenterna ex. inte anser att kunskapen om rättigheter och skyldigheter vid en dopingkontroll tillhör just området dopingkontroll. För även om $\approx 47\%$ av respondenterna angett svarsalternativen stämmer dåligt eller ingen alls på frågan om de vet sina rättigheter och skyldigheter vid en dopingkontroll har samtidigt $\approx 58\%$ angett svarsalternativen stämmer bra eller helt på frågan om de anser att de får tillräckligt stöd av sin/sina lärare och tränare inom området dopingkontroll (se figur 4 och tabell 5). Dessutom skulle anledningen bakom till att respondenterna angett svarsalternativen Stämmer bra eller

helt på denna fråga även kunna vara att $\approx 68\%$ angett stämmer bra eller helt på frågan om de känner till proceduren vid en dopingkontroll (se figur 3).

Resultatet ifrån dessa frågor kan i min åsikt därför endast användas för att visa övergripande tendenser på om eleverna anser sig få tillräckligt stöd av sin/sina lärare och tränare i frågor på dessa områden. Och inom områdena Dopingkontroll, Förbjudna preparat och metoder och Kosttillskott tyder resultatet på att ett större antal respondenter anser att de får detta stöd än det antal som inte gör det, medan området Dispenser visar på en mer jämn fördelning.

6.5 Sammanfattning

Resultatet ifrån studien tyder i mitt tycke på att det finns kunskapsbrister hos eleverna på RIG i skid- och snowboardgrenarna i vissa av de områden i antidoping som RF belyser i sitt utbildningsmaterial. Tydligast tendenser syns inom områdena; Rättigheter och skyldigheter vid dopingkontroll och Dispensföreskrifter och dispensansökan, men även de undersökta områdena Kosttillskott och Antidopingorganisationer visar tendenser på att kunskapsläget kan vara begränsat hos ett antal av eleverna.

Vidare syns även tendenser på brister inom de utbildningsinsatser i antidoping som genomförs på några av skolorna. Exempelvis upplever mer än hälften av respondenterna, vid tre av de undersökta skolorna, att de inte deltagit i någon form av utbildning i antidoping som gymnasieskolan eller tränaren/tränarna anordnat.

6.6 Slutsatser:

För att säkerställa att kunskapen om antidopingreglerna finns hos eleverna på RIG i skid- och snowboardgrenarna är min slutsats därför att det kan finnas ett behov att se över de rutiner om utbildningsinsatser som finns på skolorna och i specialidrottsförbund, för att säkerställa att kunskapsläget förbättras i framtiden. Dock är den aktives eget ansvar att känna till antidopingreglementet inte något som får bortses, och därför anser jag att informationsinsatser emot målgruppen kan vara lika viktiga i detta sammanhang.

6.7 Framtida forskning

För att få en vidare bild om hur RIG i skid- och snowboardgrenarna arbetar med antidoping skulle det i mitt tycke vara intressant att undersöka rektorenas, lärarnas och tränarnas uppfattningar om detta. Dels skulle deras uppfattning om antidopingarbetet kunna ge ytterligare svar på vilka utbildningsinsatser som idag görs i skolorna och därigenom skulle eventuella brister tydligare kunna identifieras genom en mer övergripande bild.

Dessutom vore det även intressant att gå mer på djupet inom något av de i denna studie
genomsökta områdena. Detta för att djupare kunna identifiera de bakomliggande orsakerna till
de indikationer som denna studie visat.

Referenser

Publicerade källor

ANT-sekretariatet (18-03-2009) Fri från missbruk - *Regeringens åtgärdsprogram för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2009*. Regeringskansliet, Stockholm

Gratton. C. Jones. I (2004) *Research methods for sports studies*. Routledge. London. sid:115-139.

Hoff. D. (2008) *Doping och antidopingforskning – En inventering av samhälls- och beteendevetenskaplig forskning och publikation 2004-2007*. Riksidrottsförbundet. FoU-rapport 2008:1. Stockholm.

Patel. R. Davidson. B (2003) *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Upplaga: 3:9. Studentlitteratur AB. Lund

P. Laure ; T. Lecerf (1999) *Doping in sport: a health education-based intervention among young athletes*. Elsevier SAS, Volume 6, Issue 8, Pages 849-854

Riksidrottsförbundet (06-2008) *Riksidrottsgymnasier – Ett informationshäfte om Riksidrottsgymnasierna 2008-2011*. Andrén & Holm. Stockholm

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer – inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet. Elanders Gotab, sid: 6 -14

World Anti-Doping Agency. (17-11-2007) *World Anti-Doping Code*. World Anti-Doping Agency. Montreal, Quebec Canada, sid: 21

Elektroniska källor

Nationalencyklopedin. Definition dopning, doping. Cited 2010, Mar 21, Available from URL: <http://ne.se/dopning/1116267>

Nationalencyklopedin. Definition kosttillskott. Cited 2010, Mar 21, Available from URL: <http://ne.se/kosttillskott>

Näringsdepartementet. (2002). *Handlingsplan mot dopning inom idrotten*. Cited 2010, May Available from URL: <http://www.sweden.gov.se/content/1/c4/18/30/a37a8f62.pdf>

Relationwise. Enkätverktyg Cited: 2010, May 02. Available from URL: <http://www.relationwise.se/>

Riksidrottsförbundet, SISU idrottsutbildarna. Antidopingsnack. Cited 2010, Mar 21. Available from URL: http://rf.se/ImageVault/Images/id_1200/ImageVaultHandler.aspx

Riksidrottsförbundet, 2009 *Dopingkontroll – rättigheter och skyldigheter*. Cited 2010, Mar 21. Available from URL: http://rf.se/ImageVault/Images/id_2478/ImageVaultHandler.aspx

Riksidrottsförbundet. Definition elit. Cited 2010, May 24. Available from URL: <http://www.rf.se/Vi-arbetar-med/Antidoping2/Statistik/#Antal%20dopingfall>

Riksidrottsförbundet. *Om antidopingarbetet i Sverige*. Available from URL: <http://rf.se/Vi-arbetar-med/Antidoping2/Om-antidopingarbetet/>

Riksidrottsförbundet. (2007). Riksidrottsgymnasier - *Kursplaner och betygskriterier*. URL: <http://www.rf.se/Vi-arbetar-med/Idrottsgymnasium/Kursplaner-och-betygskriterier/>

Riksidrottsförbundet (2008) Idrottens antidopingreglemente. Cited 2010 Mar 20. Available from URL: http://rf.se/ImageVault/Images/id_2804/ImageVaultHandler.aspx

Skolverket (2009). Skolverkets lägesrapport om alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdena Cited 2010, May 20. Available from URL: <http://www.skolverket.se/sb/d/193/url/0068007400740070003a002f0077007700770034002e0073006b006f006c007600650072006b00650074002e00730065003a0038003000380030002f00770074007000750062002f00770073002f0073006b006f006c0062006f006b002f0077007000750062006500780074002f0074007200790063006b00730061006b002f005200650063006f00720064003f006b003d0032003200360037/target/Record%3Fk%3D2267>

Skolverket (2010). Ämne Specialidrott. Cited 2010, Mar 20. Available from URL: <http://www.skolverket.se/sb/d/726/a/13845/func/amnesplan/id/SC/titleId/Specialidrott>

Enkätstudie kunskap om antidoping på Sveriges RIG - skidgymnasier

Hej!

Mitt namn är Olof Buchar.

Jag är Antidopingansvarig på Svenska Skidförbundet och studerande på Idrottstränarprogrammet på Högskolan Dalarna. Just nu skriver jag en uppsats i pedagogik och som område har jag valt att undersöka kunskapen om antidoping hos elever på Sveriges RIG skidgymnasier.

Målet med undersökningen är att se vilken kunskap som finns och om det finns ett behov av ytterligare utbildning av antidopingarbetet och antidopingreglerna i skolorna. Din medverkan är därför väldigt viktig för att både jag och Svenska Skidförbundet skall kunna få en så bra bild av detta som möjligt! Undersökningen tar cirka 5 - 10 minuter och består av 30 frågor där du får ringa in det alternativ som stämmer bäst överrens med din åsikt/situation.

Undersökningen är helt anonym, vilket innebär att ingen kommer att kunna se vem som svarat på enkäten. Ditt deltagande är också helt frivilligt och du har rätt att avbryta ditt deltagande när som helst i undersökningen.

Tack för din medverkan!

Vid frågor så hör gärna av dig!

Med vänlig hälsning:

Olof Buchar

Svenska Skidförbundet Antidoping.

Mail: olof.buchar@skidor.com Tel: 070 3720381

Definitioner:

"Dopning, doping, otillåten användning av substanser och metoder i prestationshöjande syfte inom idrotten."

Nationalencyklopedin 2010

"Kosttillskott, konsumentprodukt som ger användaren ett tillskott (utöver kostens innehåll) av ett eller flera näringsämnen."

Nationalencyklopedin 2010

Exempel på kosttillskott: Vitamintabletter, proteintillskott, kolhydrattillskott, kreatin osv.

Enkät:

Vid flervals frågor: Ringa in det svarsalternativ (välj endast ett) som stämmer bäst överrens med din åsikt/situation.

1.

Kön:

Tjej – Kille.

2.

Skidgymnasie:

Skola:.....

3.

Årskull på gymnasiet:

1,   2,   3,   4,   5,

4.

Jag och mina tränare på skidgymnasiet pratar om antidoping.

Aldrig,   Sällan,   Ibland,   Ofta.

5.

Jag och mina vänner pratar om antidoping.

Aldrig,   Sällan,   Ibland,   Ofta.

6.

Jag och mina gymnasielärare pratar om antidoping.

Aldrig,   Sällan,   Ibland,   Ofta.

7.

Jag och mina tränare pratar om kosttillskott.

Aldrig, Sällan, Ibland, Ofta.

8.

Jag och mina vänner pratar om kosttillskott.

Aldrig, Sällan, Ibland, Ofta.

9.

Jag och mina gymnasielärare pratar om kosttillskott.

Aldrig, Sällan, Ibland, Ofta.

10.

Som elev har jag under min gymnasietid deltagit i någon form av utbildning i antidoping som min gymnasieskola anordnat.

Ja, flera gånger. Ja, någon gång. Nej. Vet ej.

11.

Som elev har jag under min gymnasietid deltagit i någon form av utbildning i antidoping som mina tränare anordnat.

Ja, flera gånger. Ja, någon gång. Nej. Vet ej.

12.

Som elev har jag under min gymnasietid deltagit i någon form utbildning av kosttillskott som min gymnasieskola anordnat.

Ja, flera gånger. Ja, någon gång. Nej. Vet ej.

13.

Som elev har jag under min gymnasietid deltagit i utbildning av kosttillskott som mina tränare anordnat.

Ja, flera gånger. Ja, någon gång. Nej. Vet ej.

14.

Jag vet hur proceduren (tillvägagångssättet) är vid en dopingkontroll.

Stämmer helt. Stämmer bra. Stämmer dåligt. Stämmer inte alls.

15.

Jag vet vilka rättigheter och skyldigheter jag (aktiv) har vid en dopingkontroll.

Stämmer helt. Stämmer bra. Stämmer dåligt. Stämmer inte alls.

16.

Jag vet hur jag går till väga för att ta reda på om ett preparat eller en metod är dopingklassad eller inte.

Stämmer helt. Stämmer bra. Stämmer dåligt. Stämmer inte alls.

17.

Jag vet hur jag går till väga för att ansöka om dispens för ett preparat som är dopingklassat.

Ja. Nej.

18.

Jag vet vilken antidopingorganisation som jag skall skicka min ansökan till om jag ansöker om dispens för ett preparat som är dopingklassat.

Stämmer helt. Stämmer bra. Stämmer dåligt. Stämmer inte alls.

19.

Jag vet hur jag tar reda på vilken antidopingorganisation som jag skall skicka min ansökan till om jag ansöker om dispens för ett preparat som är dopingklassat.

Stämmer helt. Stämmer bra. Stämmer dåligt. Stämmer inte alls.

20.

Jag känner till Riksidrottsförbundets rekommendationer för kosttillskott.

Stämmer helt. Stämmer bra. Stämmer dåligt. Stämmer inte alls.

21.

Jag är medveten om riskerna att använda mig av kosttillskott.

Stämmer helt. Stämmer bra. Stämmer dåligt. Stämmer inte alls.

22.

Jag upplever att jag får den hjälp/information som jag behöver av min/mina tränare och lärare om dopingkontroll.

Stämmer helt. Stämmer bra. Stämmer dåligt. Stämmer inte alls.

23.

Jag upplever att jag får den hjälp/information som jag behöver av min/mina tränare och lärare om dispenser.

Stämmer helt.   Stämmer bra.   Stämmer dåligt.   Stämmer inte alls.

24.

Jag vet vilken nationell antidopingorganisation som arbetar inom min idrott.

Ja,   Nej,

25.

Jag vet vilka internationella antidopingorganisationer som arbetar inom min idrott.

Ja,   Nej,

26.

Jag upplever att jag får den hjälp/information som jag behöver av min/mina tränare och lärare om förbjudna preparat och metoder.

Stämmer helt.   Stämmer bra.   Stämmer dåligt.   Stämmer inte alls.

27.

Jag upplever att jag får den hjälp/information som jag behöver av min/mina tränare om kosttillskott.

Stämmer helt.   Stämmer bra.   Stämmer dåligt.   Stämmer inte alls.

28.

Jag vet vem jag kan vända mig till för att få hjälp och information om antidoping om min/mina tränare eller lärare inte kan hjälpa mig.

Stämmer helt.   Stämmer bra.   Stämmer dåligt.   Stämmer inte alls.

29.

Jag vet vem jag kan vända mig till för att få hjälp och information om kosttillskott om min/mina tränare eller lärare inte kan hjälpa mig.

Stämmer helt.   Stämmer bra.   Stämmer dåligt.   Stämmer inte alls.

30.

Är det något du vill tillägga till svaren i någon av frågorna?

Fråga/frågor:.....

Motivering:.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tack för din medverkan!